

הודעה לעיתונות

יום ירושלים 2023

מכון ירושלים למחקרי מדיניות מפרסם את "השנתון הסטטיסטי לירושלים" ה-37 המציג תמונת מצב מקיפה של בירת ישראל.

מתאוששת מהקורונה: ירושלים הכפילה בשנת 2022 את מספר התיירים מחו"ל בהשוואה לשנה שקדמה לה

תפוסת החדרים במלונות בירושלים עמדה על 55% בהשוואה ל-22% בלבד בשנת 2021

- מתקרבת למיליון: ירושלים שומרת על מעמדה כעיר הגדולה בישראל - בשנת 2021 מנתה אוכלוסיית העיר 966,200 תושבים, פי שניים מאשר תל אביב
- מטרופולין ירושלים ממשיכה במגמת צמיחה: למעלה מ-1.4 מיליון תושבים המתגוררים בירושלים וב-80 יישובים סביב העיר
- בשנת 2021 מספר העולים החדשים שבחרו בירושלים כמקום מגוריהם הראשון היה הגבוה מבין כלל ערי ישראל ועמד על 3,700 עולים
- בשנת 2022 ניתנו כ-7,300 היתרי בנייה חדשים, ההיקף הגבוה ביותר עד כה

לרגל אירועי יום ירושלים, העומדים השנה בסימן 56 שנה לאיחוד העיר, מפרסם מכון ירושלים למחקרי מדיניות את "השנתון הסטטיסטי לירושלים 2023", המציג תמונת מצב עדכנית וכוללת של מצב העיר.

השנתון הוצג בפני ראש העיר ירושלים, משה ליאון, על ידי יו"ר הוועד המנהל של מכון ירושלים למחקרי מדיניות, דן הלפרן יחד עם מנכ"ל המכון, ד"ר דוד קורן; ראש צוות מידע ונתונים, יאיר אסף-שפירא. בהמשך צפויים לקבל את השנתון גם שרים, חברי כנסת ובכירי ממשל.

מהשנתון עולה כי ירושלים מתאוששת ממשבר התיירות בעקבות מגיפת הקורונה שפקד אותה והעיר מציגה עלייה במספר התיירים ובמספר הלינות לשיעור של פי 10 מזה של שנת 2021, לרמה של 673,600 תיירים, ו-2.39 מיליון לינות תיירים (לעומת 2.17 בתל אביב).

מאחר שהתיירות מהווה מקור מרכזי לתעסוקת גברים ערבים בירושלים, ניכרת בהתאם גם עלייה חדה בשיעור ההשתתפות של קבוצת אוכלוסייה זו בכוח העבודה, שהגיע בשנת 2022 לשיעור של 81% - יותר מאשר לפני פרוץ המגיפה בשנת 2019 אז עמד על 78% ו-69% בשנת 2021.

משה ליאון, ראש עיריית ירושלים, אמר כי "ירושלים נמצאת בעיצומה של מהפכה שאותותיה כבר נראים בשטח: העיר בפריחה וצמיחה והעסקים והתיירות גואים. ירושלים במקום ראשון בישראל בהתחדשות עירונית, ובתחום הדיור נרשמה עלייה של פי 3 בהיתרי הבנייה החדשים. הרחובות מרהיבים ומטופחים, וצעירים ממרכז הארץ שוב החלו לבוא בשעריה, לצד ענקי היי-טק מהארץ ומהעולם שמביאים עמם תעסוקה איכותית. נראה כי כבר אין ספק בדבר היות ירושלים 'הדבר הבא של ישראל!'".

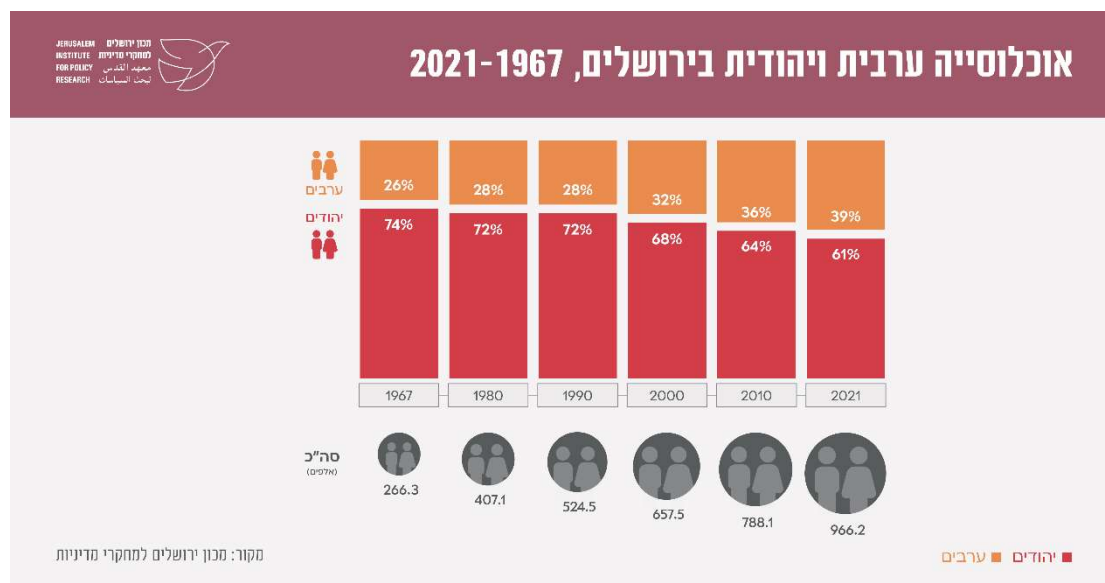
ד"ר דוד קורן, מנכ"ל מכון ירושלים למחקרי מדיניות, אמר כי "מזה כמעט 40 שנה, מכון ירושלים למחקרי מדיניות אמון על הכנת השנתון הסטטיסטי לירושלים. השנתון משקף את תמונת המצב בבירת ישראל במכלול היבטים ואת מגמות השינוי לאורך זמן, ומהווה את 'גולת הכותרת' של הפעילות המחקרית של המכון. לאחר שלוש שנות קורונה לא פשוטות, שפגעו באופן אנוש בתיירות הנכנסת לעיר, משמח לראות כי ירושלים חוזרת בהדרגה למשוך אליה תיירות במספרים שהכרנו לפני פרוץ המגפה. במקביל, ניתן לשאוב עידוד ממגמות חיוביות נוספות, למשל העובדה שירושלים היא היעד המועדף על עולים חדשים וכן נתונים המלמדים על התחזקות מטרופולין ירושלים ויצירת קשרי זיקה הדוקים בין ירושלים ליישובים סביבה בהיבטי חיים רבים, ובהם תעסוקה, חינוך, בילוי ופנאי."

ד"ר קורן הוסיף כי "יחד עם זאת, אסור להתעלם ממגמות מדאיגות שמשתקפות בשנתון, כגון תחולת העוני הגבוהה בעיר. על רקע האתגרים והמורכבויות שמאפיינים את ירושלים, אנו תקווה כי מקור מידע מרכזי זה יעניק כלים מבוססי ידע למקבלי ההחלטות בעירייה ובממשלה במכלול תהליכי התכנון העירוני, לשיפור רווחתם של כלל תושבי העיר."

על פי השנתון, ירושלים ממשיכה לשמור על מעמדה כעיר הגדולה בישראל. מנתוני הלמ"ס עולה כי בסוף שנת 2021 מנתה אוכלוסיית ירושלים 966,200 תושבים, פי שניים מאוכלוסיית תל אביב (467,900 תושבים) ופי שלושה מחיפה (282,800 תושבים). למעשה, אחד מכל עשרה ישראלים הוא ירושלמי.

פילוח תושבי ירושלים מצביע על כך שבשנת 2021 התגוררו בעיר 590,600 יהודים, 375,600 ערבים (362,600 מהם מוסלמים ו-12,900 נוצרים), 3,500 נוצרים שאינם ערבים ו-10,500 תושבים ללא סיווג דת. בקרב האוכלוסייה היהודית בעיר בולט חלקה של האוכלוסייה החרדית. מודל חדש של הלמ"ס, המתייחס לכלל גילאי האוכלוסייה היהודית, מלמד כי בסוף שנת 2021 התושבים החרדים היוו כ-48% מהאוכלוסייה היהודית בירושלים וכ-29% מכלל אוכלוסיית העיר.

על פי נתוני הסקר החברתי של הלמ"ס (ממוצע לשנים 2019-2021), מתוך 322,800 יהודים בני 20 ומעלה המתגוררים בירושלים, 19% הגדירו את עצמם כחילונים (62,400 תושבים), 25% הגדירו את עצמם מסורתיים (81,800), 20% הגדירו את עצמם דתיים (65,600) ו-35% הגדירו את עצמם חרדים (113,100).

הילדים מהווים שליש מהאוכלוסייה בעיר

ירושלים היא עיר צעירה. בסוף שנת 2021 הגיל החציוני בקרב תושבי ירושלים עמד על 24.2 שנים לעומת 30.1 בכלל אוכלוסיית ישראל. כמו כן, ירושלים מתאפיינת באחוז גבוה של ילדים (בני 0-14) והם מהווים 33% מכלל אוכלוסיית העיר, בהשוואה ל-18% מאוכלוסיית תל אביב, 20% מאוכלוסיית חיפה, 23% במבשרת ציון, 27% במודיעין-מכבים-רעות, 41% בגבעת זאב, ו-56% במודיעין עילית.

ירושלים גם מאופיינת בשיעור פיריון כולל גבוה. בשנת 2021 שיעור הפיריון בירושלים עמד על 3.9, שיעור הגבוה באופן ניכר בהשוואה לישראל כולה (3.0) ולתל אביב ולחיפה (1.9 ו-2.1 בהתאמה). ציון כי שיעור הפיריון של הנשים היהודיות בירושלים עמד על 4.4 והוא היה גבוה במידה ניכרת

משיעור הפיריון של הנשים הערביות בירושלים – 3.1. ההבדלים בין שיעורי הפיריון באוכלוסיה היהודית והערבית נובעים בעיקר משיעורי הפיריון הגבוהים באוכלוסייה החרדית והדתית בעיר ומירידה בשיעור הפיריון של הנשים הערביות בירושלים, כמו גם בקרב כלל הנשים הערביות בישראל.

ירושלים היא עיר מטרופולין במגמת צמיחה מתמשכת

מטרופולין היא מקבץ של יישובים המקיימים זיקות תפקודיות ובעיקר עם עיר מרכזית, המהווה את ליבת המטרופולין.

מטרופולין ירושלים היא השנייה בגודלה בישראל, לאחר מטרופולין תל אביב ובשנת 2021 התגוררו בה בסה"כ, כולל העיר ירושלים, 1,403,700 תושבים ב-80 יישובים (437,500 תושבים מתגוררים ביישובי המטרופולין). יצוין כי רוב ניכר (69%) מתושבי מטרופולין ירושלים גרים בעיר ירושלים, שיעור גבוה ביחס למטרופולינים האחרות בישראל - תל אביב (11%), חיפה (29%), ובאר שבע (51%).

היישובים הגדולים ביותר במטרופולין ירושלים, שאינם ירושלים, הם בית שמש, ביתר עילית, מעלה אדומים, מבשרת ציון וגבעת זאב.

הגירה לירושלים וממנה – יותר עולים ויותר צעירים ממרכז הארץ

בקרב הנכנסים לירושלים בלט שיעור הצעירים (בני 20-29) הגבוה – 42% (5,000 נכנסים).

בשנת 2021 עברו לירושלים מיישובים אחרים בארץ 11,900 תושבים חדשים, מדובר בעלייה בהשוואה לשנה שקדמה לה (11,000). מרבית העוברים לעיר הם ממרכז הארץ 4,300 תושבים (36%) ומיהודה ושומרון – 2,800 תושבים (24% מהנכנסים).

כמו כן, בשנת 2021 מספר העולים החדשים שבחרו לגור בירושלים היה הגבוה מבין ערי ישראל ועמד על 3,700 עולים. העולים שבחרו לגור בירושלים היוו כ-14% מכלל העולים לישראל, ונתון זה גבוה במקצת בהשוואה ל 13% שבחרו לגור בתל אביב עם 13%, 10% בנתניה ו-8% בחיפה.

בשנה זו היגרו מירושלים 22,700 תושבים, נתון גבוה בהשוואה לשנת 2020 (18,800). עם זאת, חשוב לציין כי כמחצית מההגירה הבין-עירונית מירושלים הייתה אל יישובי המטרופולין הסובבים אותה וממשיכים לשמור על קשרי זיקה תעסוקתית, כלכלית וחינוכית עם העיר.

ששת היישובים שאליהם עבר מספר היוצאים הגדול ביותר הם: בית שמש (3,570), תל אביב (1,580), ביתר עילית (1,170), גבעת זאב (900), מודיעין-מכבים-רעות (810) ומבשרת ציון (780). גם בקרב המהגרים מירושלים בלט אחוז הצעירים הגבוה (אם כי פחות מאשר בקרב הנכנסים לעיר) 31% מהם (7,100) היו צעירים בני 20-29.

בשנת 2021 מאזן ההגירה הבין-עירונית של ירושלים (ההפרש בין מספר המהגרים אל העיר למספר המהגרים ממנה) היה שלילי ועמד על 10,900-. מגמה זו אינה ייחודית לירושלים והיא מאפיינת גם ערים מטרופוליניות אחרות בישראל דוגמת תל אביב וחיפה וכן ערים מטרופוליניות בעולם.

מאזן ההגירה הכולל של ירושלים (כולל עולים, יוצאים ונכנסים מחו"ל ואיחוד משפחות) עמד על -6,600.

השתתפות בכוח העבודה – שיעורי השתתפות נמוכים בקרב גברים חרדיים ונשים ערביות

בשנת 2022 שיעור ההשתתפות בכוח העבודה בירושלים בגילאי העבודה העיקריים (25-64) עמד על 67% (בהשוואה ל-82% בישראל). בקרב גברים, שיעור ההשתתפות בכוח העבודה בירושלים עמד על 74% (בהשוואה ל-85% בישראל).

שיעור ההשתתפות הנמוך בקרב גברים בירושלים קשור לשיעור השתתפות הנמוך בקרב הגברים החרדים (45%). בקרב נשים, שיעור ההשתתפות בכוח העבודה בירושלים עמד על 60% (79% בישראל). שיעור ההשתתפות הנמוך בקרב נשים בירושלים קשור לשיעור השתתפות נמוך במיוחד של הנשים הערביות (27%).

בקרב הגברים הערבים בירושלים בולטת במיוחד, כאמור, העלייה חדה בשיעור ההשתתפות בכוח העבודה, עד לשיעור של 81% בשנת 2022.

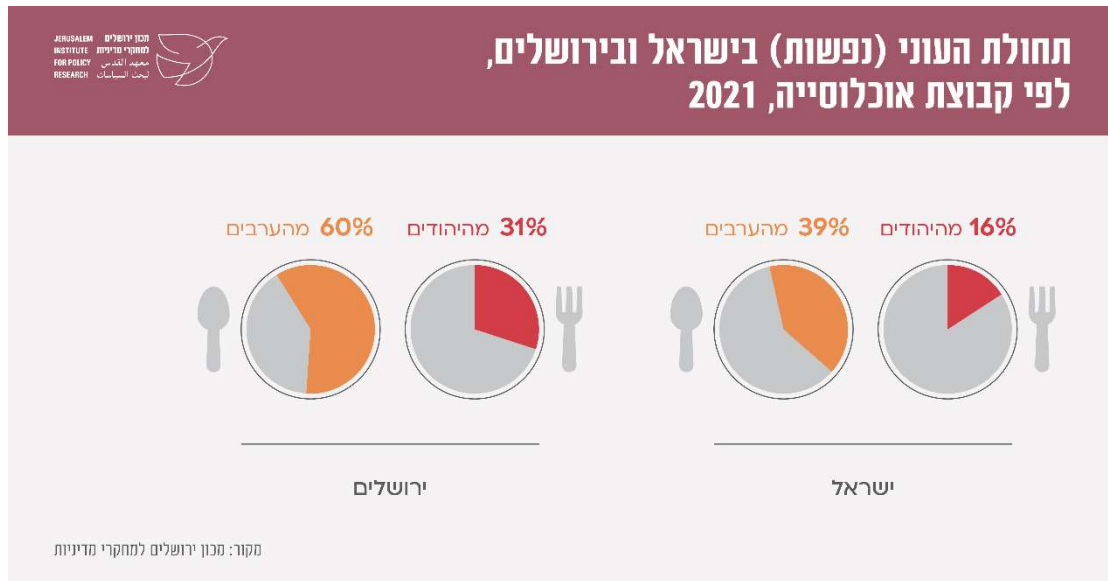
יש לציין כי ממחקרי עומק שערך מכון ירושלים למחקרי מדיניות עולה כי שיעור ההשתתפות הנמוך של הנשים הערביות קשור למספר גורמים, בהם: אי-הכרה בתארים אקדמיים ממוסדות פלסטיניים, היעדר תשתיות תומכות לאימהות עובדות (מעונות וגני ילדים), היעדר ניסיון תעסוקתי, היעדר נטוורקינג (רישות עסקי), רמת שליטה נמוכה בעברית ובאנגלית וחסמים תרבותיים.

ענפי הכלכלה העיקריים שבהם עבדו המועסקים בירושלים הם: חינוך – 18% (12% בישראל ו-6% בתל אביב), שירותי בריאות ורווחה – 15% (12% בישראל ו-9% בתל אביב) ומנהל מקומי וציבורי – 10% (10% בישראל ו-7% בתל אביב). בתחום ההייטק עבדו 6% מהמועסקים בירושלים (11% בישראל ו-20% בתל אביב).

תחולת העוני בירושלים

בשנת 2021 חיו מתחת לקו העוני 39% מהמשפחות בירושלים (125,900) וכמחצית (51%) מהילדים בעיר (202,400). תחולת העוני בירושלים גבוהה באופן ניכר בהשוואה לישראל כולה, שבה חיו מתחת לקו העוני 21% מהמשפחות ו-28% מהילדים.

תופעת העוני בירושלים שכיחה במיוחד בקרב האוכלוסייה החרדית והאוכלוסייה הערבית, המתאפיינות במשפחות גדולות (עוני מוגדר לפי מספר הנפשות התקניות במשפחה). בקרב האוכלוסייה החרדית בירושלים 43% מהנפשות חיו מתחת לקו העוני, נתון גבוה במקצת בהשוואה לתחולת העוני בקרב האוכלוסייה החרדית בישראל – 40%. בקרב האוכלוסייה הערבית בירושלים 60% מהנפשות חיו מתחת לקו העוני בהשוואה ל-39% בקרב האוכלוסייה הערבית בישראל.

חינוך והשכלה גבוהה – עלייה במספר הסטודנטים

בשנת הלימודים תשפ"ב (2021/22) למדו בחינוך העברי בירושלים 183,100 תלמידים: 37% מהם למדו בחינוך הממלכתי, הממלכתי-דתי והממלכתי-חרדי ו-63% למדו בחינוך החרדי. בחינוך הממלכתי (29,800), הממלכתי-דתי (32,300) והממלכתי-חרדי (2,400) למדו 67,100 תלמידים, ובחינוך החרדי למדו 116,100 תלמידים.

היקף החינוך הערבי בעיר בשנה"ל זו עמדה על 119,700 תלמידים (הציבורי והפרטי) והיוו 40% מכלל התלמידים במערכת החינוך בירושלים.

במוסדות להשכלה גבוהה בעיר למדו בשנת הלימודים תשפ"ב (2021/22) 41,800 סטודנטים, והם היוו 14% מכלל הסטודנטים בישראל. מדובר בעלייה במספר הסטודנטים בהשוואה לשנה שקדמה לה שעמד על 40,100 סטודנטים.

מתוך כלל הסטודנטים בעיר, כ-21,800 סטודנטים (52% מהסטודנטים בירושלים) למדו באוניברסיטה העברית (כולל 1,500 סטודנטים שלמדו בפקולטה לחקלאות ברחובות), 13,900 סטודנטים (33%) למדו בשבע מכללות אקדמיות ו-6,000 סטודנטים (14%) למדו בחמש מכללות אקדמיות לחינוך. מתוך כלל הסטודנטים שלמדו במוסדות להשכלה גבוהה בירושלים, 74% למדו לתואר ראשון (71% בישראל), 20% לתואר שני (23% בישראל) ו-5% לתואר שלישי (4% בישראל).

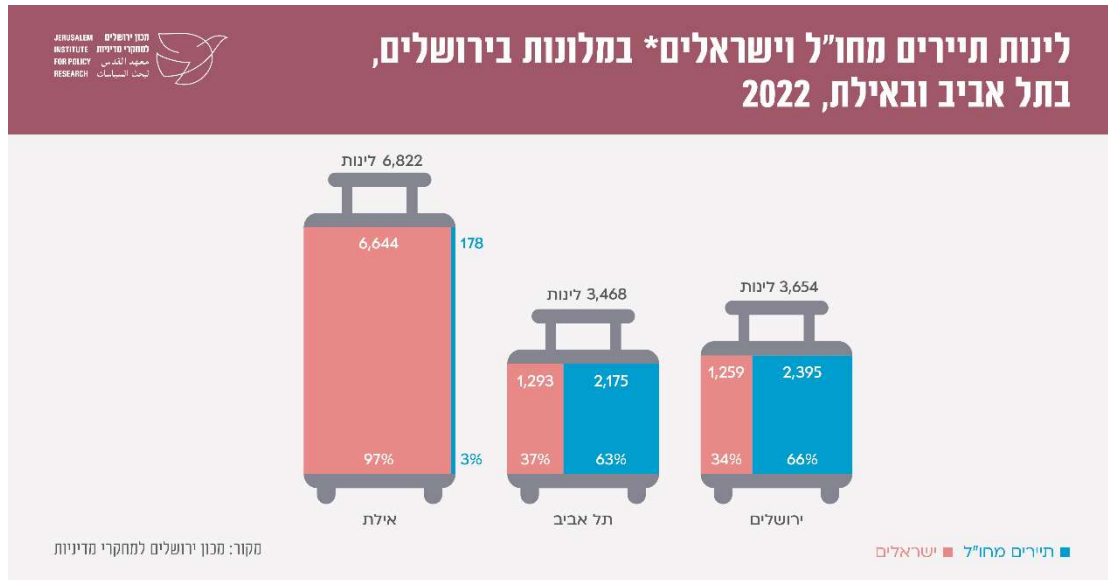
תיירות – העיר מתאוששת מהקורונה

בשנת 2022 חלה עלייה ניכרת בתפוסת החדרים במלונות בירושלים שעמדה על 55%, בהשוואה ל-22% בלבד בשנת 2021. עם זאת תפוסת החדרים עדיין נותרה נמוכה בהשוואה לשנת 2019 (72%), השנה שקדמה להתפרצות נגיף הקורונה.

ההתאוששות ענף התיירות באה לידי ביטוי גם בפדיון המלונות בירושלים אשר עמד בשנת 2022 על כ-2 מיליארד שקל. מדובר בגידול של 181% בפדיון בהשוואה לשנת 2021, במהלכו חלה ירידה תלולה בשל מגיפת הקורונה, אך עם זאת, עדיין נמוך ב-23% מגובה הפדיון בשנת 2019 שעמד על 2.5 מיליארד דולר והיה הגבוה ביותר אי פעם בעיר.

ירושלים הייתה היעד המוביל בשנת 2022 במספר לינות התיירים מחו"ל ו-34% מכלל לינות התיירים מחו"ל בישראל (לעומת 26% בשנת 2021 ובשיעור דומה לשנת 2019) נרשמו בירושלים. לשם השוואה, 31% מלינות התיירים מחו"ל היו במלונות תיירות בתל אביב, 8% בטבריה ו-3% בשפת ים המלח.

בשנת 2022 נרשם מספר שיא של לינות ישראלים במלונות תיירות בירושלים – 1,259,100 לינות. עם זאת, ירושלים אינה היעד המועדף על הישראלים והיא תופסת נתח של 8% בלבד מכלל לינות הישראלים בישראל (בדומה לחלקן היחסי בשנת 2019), בהשוואה ל-42% באילת, 11% בשפת ים המלח ו-8% בתל אביב.

בינוי ודיור

בשנת 2022 הוצאו מספר שיא של 7,300 היתרים להתחלות בניה בירושלים ולאחר עלייה גדולה בשנת 2021 בה הוצאו 5,400 היתרים להתחלות בנייה. מספר זה גדול פי שלושה בהשוואה לשנים קודמות בהן הוצאו במוצע של 2,000-2,300 היתרי בניה מדי שנה.

בשנה זו 9% מהתחלות הבנייה היו של דירות בנות 1-2 חדרים (בהשוואה ל-6% בישראל). חלקן של דירות בנות 3 חדרים בהתחלות הבנייה בירושלים עמד על 24% (לעומת 12% בישראל). חלקן של הדירות בנות 4 חדרים בירושלים עמד על 42% (לעומת 43% בישראל), וחלקן של דירות בנות 5 חדרים ומעלה היה 26% (לעומת 40% בישראל).

בשנת 2022 הסתיימה בנייתן של 3,100 דירות למגורים בירושלים. 7% מהדירות שהסתיימה בנייתן היו בנות 1-2 חדרים (לעומת 5% בישראל), 20% מהדירות היו בנות 3 חדרים (12% בישראל), 33% מהדירות היו בנות 4 חדרים (39% בישראל), ו-41% היו בנות 5 חדרים ומעלה (44% בישראל).

בשנת 2022 נמכרו 4,700 דירות בירושלים, לעומת 5,500 דירות בשנת 2021. ערים גדולות אחרות שבלטו במספר העסקאות היו באר שבע (4,500) וחיפה (4,300). בתל אביב נמכרו בשנה זו 2,200 דירות.

המחיר הממוצע שבו נמכרה דירת 3.5-4 חדרים בירושלים עמד על 2,777,800 ש"ח, עלייה של 16% בהשוואה למחיר בשנת 2021. מחיר זה היה גבוה בהשוואה לישראל (1,885,500 ש"ח) ולחיפה (1,610,300 ש"ח), אך נמוך באופן ניכר בהשוואה לתל אביב (4,643,700 ש"ח).

אודות מכון ירושלים למחקרי מדיניות

מכון ירושלים למחקרי מדיניות הוא מכון מחקר וחשיבה שהוקם בשנת 1978 על ידי ראש העיר המנוח טדי קולק, במטרה להיות הכתובת שמעצבי מדיניות פונים אליה לבירור, קידום והגדרת סוגיות מרכזיות בחקר ירושלים ומדינת ישראל. מחקריו ופעילותו של המכון מסייעים למוסדות

17 במאי, 2023

כ"ח באייר, תשפ"ג

ולגופים לעצב וליישם מדיניות חדשנית ואפקטיבית לפיתוח העיר לטובת מגוון תושביה וחיזוק מעמדה הגלובלי עומדים בראש סדר היום של המכון.

לפרטים ותיאום ראיונות

גיל קרייס, דובר מכון ירושלים למחקרי מדיניות,

נייד - 050-5703090 | מייל - gilk@jerusalemresearch.org.il